

Yoko Tawada Emisaras

Iš japonų kalbos vertė Jurgita Polonskaitė-Ignotienė

R A R A

Vilnius, 2023

Tebevilkėdamas mėlyna šilkinė pižama Mumei sėdėjo užpakalį pasidėjęs ant tatamio. Panėšėjo į paukštuką – turbūt dėl tos laibam kaklui per didelės galvos. Ploni it šilko siūlai, nuo prakaito šlapi plaukai buvo prilipę prie kaktos. Primerkęs akis jis sukiojo galvą, lyg ausimis ore ko ieškotų, ausų būgneliais stengdamasis sugaudyti lauke žvyruotu taku gurgždančius žingsnius. Šie vis garsėjo, kol staiga sustojo. Tarsi prekinis traukinys subildėjo slankiosios durys ir, kai Mumei pramerkė akis, geltona tarytum išlydytos pienės ryto šviesa prasiskverbė į vidų. Mumei stipriai truktelėjo pečius atgal, išpūtė krūtinę ir, lyg skleisdamas sparnus, abi rankas iškėlė aukštin.

Giliai alsuodamas artėjo Joširo, jam šypsantis akių kampučiuose buvo susimetusios gilios raukšlės. Norėdamas nusiauti batą, pakėlė vieną koją ir, vos jam pasilenkus, nuo kaktos pabiro prakaito lašai.

Kiekvieną rytą Joširo iš Šunų nuomos punkto, įsikūrusio sankryžoje tiesiai priešais pylimą, pasiskolindavo šunį ir drauge su juo

maždaug pusvalandį ant to pylimo bėgiodavo. Nuslūgus vandeniui, upė tarsi į puokštę surišti sidabro spalvos kaspiniai sroveno neįtikimai toli. Kadaisė tokių bėgimų be jokio ypatingo reikalo žmonės vadindavo „bėgiojimu“, tačiau, nykstant senoviniams žodžiams, kažkada jį praminė „strykčiojimu“. Vienu metu itin išpopuliarėjęs žodis iš pradžių buvo sakomas juokais, turint galvoje, kad „pastrykčiojus nukrenta spaudimas“, bet galiausiai nusistovėjo vartosenoje. Mumei kartos žmonėms nė į galvą neateitų, kad tarp „strykčiojimo“ ir meilės esama kokių nors sąsajų: anksčiau merginos naktimis strykčiodavo pro langus, kad pabėgtų iš namų su savo mylimaisiais.

Nors skoliniai dabar nebevartojami, Šunų nuomos punkte senu papratimu vis dar rikiavosi užrašai katakanos abėcėle, skirta užsienietiškos kilmės žodžiams užrašyti. Pačioje „strykčiojimo“ veiklos pradžioje Joširo visai nenutuokė, kaip greitai jis gali bėgti, todėl pasvarstęs, kad gal geriau tiktų mažesnis šuo, pasiskolino Jorkšyro terjerą, o šis bėgo greičiau, nei tikėtasi. Joširo, tempiamas šuns, bėgo griūdamas, vos gaudydamas kvapą, o šuo kartais pergalingai atsisukdavo, lyg klausdamas: „Na, kaip?“ Jo aukštyn užriesta nosis atrodė įžūliai. Kitą rytą pasirinko taksą – atsitiktinai pakliuvo visiškai nenusiteikęs bėgti, tingus šuo, kurį vargais negalais pavyko grąžinti į nuomos punktą velkant už pavadėlio, kai pabėgėjus pora šimtų metrų šis prisiplojo prie žemės.

– Regis, yra ir pasivaikščioti nemėgstančių šunų, – nusiskundė grąžindamas taksą.

– Ką? Pasivaikščioti? Ai, pasivaikščioti. Cha cha cha, – apsimetė kvailiu tuo metu ten dirbęs vyras.

Gal juokdamasis iš senio, vartojančio tokią atgyveną kaip „pasivaikščiojimas“, jautėsi pranašesnis? Žodžių gyvenimo trukmė tolydžio trumpėja. Ir jeigu galvojate, kad nyksta tik skoliniai, klystate. Tarp žodžių, kurie vienas po kito dingsta uždėjus antspaudą „seniena“, yra ir tokių, kurie neturi įpėdinių.

Praėjusią savaitę nė nedvejodamas pasiskolino vokiečių aviganį, tačiau šis, priešingai nei taksas, buvo per gerai ištreniruotas ir Joširo pasijuto pažemintas. Šuo nuolat bėgo greta: ir kai staiga pagautas įkvėpimo Joširo pasileido bėgti visu greičiu, ir kai pusiaukelėje pritrūkęs kvapo, vos vilkdamas kojas vargiai stūmėsi į priekį. Joširo užmetus akį į šuns snukį, šis sušnairuodavo tarsi norėdamas pasipikuoti: „Na kaip? Argi ne tobula?“ Šitoks pranašumas Joširo papiktino ir jis tvirtai apsisprendė aviganiau daugiau nebesiskolinti.

Taigi Joširo vis dar nesutiko idealaus šuns, nors iš tiesų slapčio-mis savimi didžiavosi, kai kam nors pasiteiravus, kokie šunys jam patinka, užsikirsdavo negalėdamas apsispręsti.

Jaunystėje, paklaustas, kokį kompozitorių, dizainerį ar vyną jis mėgsta, kaipmat išdidžiai atsakydavo. Pasitikėjo savo geru skoniu, be to, leisdavo pinigų ir laiką, kad nusipirktų tai įrodančių daiktų. Dabar jau nebejautė poreikio iš pomėgių kaip iš plytų pasistatyti „individualumu“ vadinamo namo. Klausimas, kokius batus avėti, yra svarbus, bet batų kaip įrankio savo tapatybei patvirtinti jis nebesirenka. Bėgimo batelius, kuriuos avi dabar, neseniai pradėjo gaminti kompanija „Tengu“, jie labai patogūs, kažkuo primena šiaudinius sandalus. „Tengu“ centrinė būstinė yra Ivatės prefektūroje, todėl batų viduje tušu japoniškais rašmenimis užrašyta „Ivate made“. Anglų kalbos nebesimokanti karta angliškąjį *made* (meid) iš frazės *made in Japan* interpretavo savaip: šitas *made* yra skaitomas *ma ir de* ir japoniškai reiškia „iki“.

Mokykloje Joširo truputį gėdijosi savo kojų: jas, gležnas, lengvai pažeidžiamas, vis augančias savarankiškai, kitas kūno dalis palikus nuošaly, mėgdavo apauti stora tvirta guma apgaubiančiais užsienietiškų prekių ženklų batais. Tuomet, kai baigęs universitetą kurį laiką dirbo įmonėje, oficialius rudus odinius batus avėdavo norėdamas aplinkiniams neišsuduoti, kad iš tikrųjų jis neturi jokio noro toliau tęsti tarnybos. Kai debiutavo kaip rašytojas ir gavo pirmąjį honorarą,

už tuos pinigus nusipirko alpinisto batus. Išeidamas iš namų, net jeigu keliaudavo iki artimiausio pašto skyriaus, visuomet tvirtai užsirišdavo batraiščius – dėl viso pikto.

Mediniais ir šiaudiniais sandalais kojos ėmė džiaugtis tik perkopus septyniadesimtmetį. Apnuogintą odą gelia uodai, merkia lietus. Kai atidžiai žvelgdamas į romiai nepatogumus tveriančias kojų keltis pagalvodavo, kad tai yra jis pats, jam kildavo noras bėgti. Beieškodamas panašių į šiaudinius sandalus, aptiko „Tengu“ gamybos batus.

Prieangyje, norėdamas nusiauti, Joširo susverdėjo ir ranka atsirėmęs į natūralaus medžio koloną pirštų pagalvėlėmis užčiuopė medžio tekstūrą. Medyje išlieka metų rievės, o kaip laikas išsaugomas jo kūne? Juk nenuribuliuoja virtęs metų rievėmis ir neišsiriškioja tiesia linija; gal susikaupia bet kaip – lyg kokiam niekieno netvarkomame stalčiuje? Taip pagalvojęs darskart susvyravo ir kai-riąją koją padėjo ant žemės.

– Ką gi, atrodo, kad įgūdžių stovėti ant vienos kojos dar trūksta, – sumurmėjo pats sau.

Tai išgirdęs Mumei sušnairavo, kilstelėjo nosį ir paklausė:

– Nori pavirsti gerve, proseneli?

Sulig šiais žodžiais, Mumei galva, ant kaklo siūravusi tarytum balionas, sustojo tiksliai stuburo viršuje, o akys šelmiškai sužibo. Joširo krūptelėjo, nes dailus proanūkio veidas akimirksnį pasirodė panašus į Bodhisatvą.

– Tai vis dar su pižama? Greičiau persirenk, – tyčia nutaisęs griežtą balso toną, atidarė komodos stalčių. Ten mandagiai šeimininko iškvietimo laukė vakar vakare prieš miegą tvarkingai sulankstyti vaikiški apatiniai ir mokykliniai drabužiai. Mumei visuomet baimindavosi, kad naktį drabužiai patys vieni kur nors neiškeliautų. Ramybės neduodavo mintis, kad jie gali grįžti purvini ir susiglamžę, prisigėrę kokteilių ir prašokę baruose. Todėl Joširo prieš miegą Mumei drabužius sudėdavo į komodą ir užrakindavo.

– Renkis pats, tikrai nepadėsiu! – Numetęs drabužius priešais proanūkį, Joširo nuėjo į vonią ir šaltu vandeniu nusiprausė veidą. Braukdamas per jį medvilniniu rankšluosčiu, minutėlę įsispitrijo į sieną priešais. Veidrodis ten nekabojo. Įdomu, kada paskutinį kartą žiūrėjo į atvaizdą veidrodyje? O juk aštuoniasdešimties jis vis dar tyrinėdavo savo veidą, iškirpdavo nosyje rastus plaukus, o paakių odą, jeigu ši būdavo išsausėjusi, patepdavo kamelijų kremu.

Joširo užkabino rankšluostį ant karties lauke ir prisegė skalbinių segtukais. Kadaisė atsisakė frotinių rankšluosčių ir dabar naudojo tik medvilninius. Frotiniai net išgręžti skalbimo mašinoje sunkiai džiuždavo, jų niekad neužtekdavo. O medvilninius rankšluostelius, užkabintus ant karties verandoje, pasigauna vėjas, išplaiksto, iškedena, viens du – ir sausi. Seniau Joširo dievino milžiniškus storus rankšluosčius. Kaskart, kai panaudotus kišdavo į skalbimo mašiną ir negailėdamas pildavo skalbimo miltelius, jausdavosi pasiturintis – dabar pagalvojus juokas ima. Vargšės skalbimo mašinos liedamos devynis prakaitus savo pilvuose sukdamo po kelis tuos sunkius rankšluosčius, pervargdamo ir po kokių trejų metų peridirbusios nusibaigdamo. Milijonai nebegyvų skalbimo mašinų nugrimzdavo į Ramiojo vandenyno dugną ir tapdavo viešbučiais-kapsulėmis žuvims.

Tarp aštuonių tatamių dydžio kambario ir virtuvės buvo maždaug dviejų metrų pločio lentinės grindys, ant kurių stovėjo sulankstomas piknikų staliukas ir sulankstoma (tokias mėgsta žvejai) kėdutė. Tarsi norint sustiprinti iškylos nuotaiką, ant staliuko stovėjo apvali gertuvė su ant jos nupieštu mangutu, joje buvo pamerktas vienas didelis pienės žiedas.

Pastaruoju metu pienių žiedlapiai padidėjo, jų ilgis gali siekti ir dešimt centimetrų. Kartą vienas žmogus pienių atnešė net į kasmet miesto Kultūros namuose vykstančią chrizantemų mugę, bet iškilo

klausimas, ar jas galima prilyginti chrizantemomis, ar ne. Kritikai pabrėžė, kad didelė pienė – tai ne chrizantema, o tik savaiminė pienės mutacija, tačiau pasigirdus prieštaravimams, kad „savaiminė mutacija“ yra diskriminacinis terminas, išplieskė karšti ginčai. Iš tiesų, žodžių junginys „savaiminė mutacija“ šiame kontekste jau beveik nebevertojamas, vietoj jo išpopuliarėjo „susitapatinimas su aplinka“. Jeigu daugumai lauko gėlių didėjant tik tu vienas liksi mažas, tapsi atstumtuju. Taigi tikriausiai tam, kad išliktų dabartinėje aplinkoje, pienės ėmė keisti savo dydį. Bet yra ir tokių augalų, kurie pasirinko priešingą strategiją – sumažėti. Radosi naujos rūšies bambukai, vadinami mažaisiais piršteliais – *kojubitake* ir užaugantys daugių daugiausia iki mažojo pirštelio dydžio. Jeigu, pavyzdžiui, Mėnulio vaikelis – coliuškė Kaguja, kaip toje „Sakmėje apie bambukų kirtėją“, būtų švytėjusi šitokio dydžio bambuke, tai senelis ir senelė, net ir keturpėsti žiūrėdami pro padidinamąjį stiklą, vis tiek jos nebūtų suradę.

Tarp pienių kritikų atsirado ir pabrėžiančių, kad chrizantema yra kilminga gėlė, išrinkta būti herbe, o pienė – piktžolė, todėl jų gretinti nedera. Kita vertus, Pienių palaikytojų draugija, kurios branduolį sudarė Ramenų užėigų darbuotojų profesinė sąjunga, priešininkams atšovė cituodama imperatoriaus rūmuose atsiradusį posakį, kad „gamtoje piktžolių nėra“, ir taip užbaigė septynis mėnesius trukusį chrizantemų-pienių ginčą.

Žvelgdamas į pienę, Joširo prisiminė, kaip vaikystėje aukštelininkas atsiguldavo pievoje ir žiūrėdavo į dangų. Būdavo šilta, žolė apačioje maloniai vėsindavo. Tolumoje girdėdavosi paukščių balsai. Pasukus galvą į šoną, šalimais truputį aukščiau akių lygio žydėdavo pienės. Kartą užmerkęs akis, o lūpas it paukščio snapą atkišęs į priekį, Joširo pabučiavo pienės žiedą, tada susijaudinęs atsikėlė ir apsižvalgė, norėdamas įsitikinti, ar niekas nepastebėjo.

Mumei nė karto gyvenime nėra žaidęs tikroje pievoje. Tačiau minityse vis tiek susikūrė „pievos“ vaizdą ir jį dėmesingai augino.

– Nupirk dažų. Dažysime sieną, – prieš keletą savaičių netikėtai pareiškė Mumei.

Joširo nesuprato:

– Sieną? Juk dar graži, – atsakė.

– Nudažysime kaip dangų – žydrai. Ten nupiešime debesis, ir paukščius nupiešim.

– Piknikas namuose?

– Na, juk piknikas lauke neįmanomas.

Joširo sunkiai nurijo seiles. Gali būti, kad dar po kelerių metų jie jau visiškai nebegalės išeiti iš namų ir teks gyventi kambaryje, žvelgiant į dažais nutapytą peizažą. Iš visų jėgų stengdamasis atrodyti linksmas, atsakė:

– Gerai, paieškosiu, gal rasiu mėlynų dažų. – Jeigu Mumei nesibaimina tokio namų arešto, tai ir nereikia griauti jo svajų.

Mumei nemoka sėdėti ant kėdės, todėl valgo sukryžiaavęs kojas ant tatamio priešais nedidelį laku ir Naruto spiralėmis dekoruotą staliuką. Tarsi koks viduramžių žemvaldys. Namų darbus ruošia klūpomis prie žemo rašomojo staliuko. Bet vos tik Joširo pasiūlo: „Kėdės ir stalas nereikalingi, gal kam padovanokime“, Mumei griežtai prieštarauja. Kėdė ir stalas jam nereikalingi kaip baldai, tai instaliacija, primenanti tolimas šalis, kurių jis niekad neaplankys, praėjusį laiką, kažką, ko čia nebuvo.

Kaip lietus šnareno sviestinis popierius, kai Joširo iš jo vyniojo ruginę duoną. Vokišką, keptą pagal Šikoku salos receptą: jos spalva – priskrudusi tamsa, svoris – kaip granito luito. Išorėje – traški, kieta, apdžiūvusi pluta, viduje – drėgnas minkštumas. Švelniai rūgštelėjusi juoda duona buvo pavadinta keistu „Aachen“ vardu, kuris, užrašytas hieroglifais, reiškė „Netikras opijus“. Kepyklos šeimininkas savo kepamai duonai suteikdavo keistus pavadinimus, po hieroglifais paslėpdamas kokį nors Vokietijos miestą. Pavyzdžiui,